בת כהן ואשת כהן

א.

נאמר בפרשת קרח[1]:

> וידבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל נתתים למשחה ולבניך לחוק עולם. זה יהיה לך מקדש הקודשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם אשר ישיבו לי קודש קדשים לך הוא ולבניך. בקדש הקודשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו קודש יהיה לך.
> וזה לך תרומת מתנם לכל תנופות בני ישראל לך נתתים ולבניך ולבנותיך אתך לחוק עולם כל טהור בביתך יאכל אותו. כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים.

התורה חילקה בין מתנות כהונה הבאות מקדשי קודשים שיאכלו רק לזכרי כהונה, לבין תרומה הבאה מהיבול שתאכל גם כן לבנות הכהנים.

מהו יסוד החילוק שבין זכרי הכהונה לבנות הכהונה?

לכאורה היינו מחלקים בין עבודת הקרבנות השייכת רק לזכרים, לבין התרומה שאינה שייכת רק לזכרים. אמנם יש לברר חילוק זה, שכן בקדשים קלים לימדתנו התורה[2]:

> ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך אתך כי חוקך וחוק בניך נתנו משלמי בני ישראל.

הרי שיש מתנות הבאות מהקרבנות אל הכהנים, ואף על פי כן נאכלות אף על ידי בנות הכהנים. אם כן יש לברר מהו בדיוק החילוק שבין בני אהרן לבין בנות אהרן.

עניין נוסף אותו יש להוסיף לבירור זה הוא ביחס לבת כהן הנישאת לישראל ולבת ישראל הנישאת לכהן.

אמרה התורה[3]:

> וכהן כי יקנה נפש קניין כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו הם ואכלו בלחמו.

---

[1] במדבר י"ח, ח' - י"ב.

[2] ויקרא י', י"ד.

[3] ויקרא כ"ב, י"א.

בפשטות כוונת הפסוק היא לעבדים, אך הלשון המיוחדת "נפש קניין כספו" נראה שבאה לרבות עוד נפש שנקנית על ידי הכהן וכך אכן מובא על פסוק זה בגמרא[4]:

> והאמר עולא דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שנאמר 'וכהן כי יקנה נפש קניין כספו', והאי קניין כספו היא, ומה טעם אמרו אינה אוכלת גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית חמיה ותשקנו לאחיה ולאחיותיה.

בת ישראל הנישאת לכהן (ומדאורייתא כבר באירוסין), זכאית לאכול בתרומה כבעלה כל ימי נישואיהם. אף אם נתאלמנה אם יש לה בן מהכהן ממשיכה היא לאכול בתרומה.

כך למדנו במשנה[5]:

> בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומה. מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה.

כן נאמר בכיוון ההפוך שבת כהן הנישאת לישראל כל ימי שהותה עמו אינה אוכלת בתרומה כדברי התורה[6]:

> ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקודשים לא תאכל. ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל.

בפשטות רואים אנו מפה כלל שדין האישה כבעלה כל ימי היותם נשואים יחדיו (או שנותר קשר מן הנישואים אף לאחר המוות באמצעות זרע משותף).

אמנם אף כלל זה צריך לימוד הוא.

לימדתנו התורה[7]:

> ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תישרף.

בביאור פסוק זה נחלקו רבותינו[8]:

לדעת רבנן מדובר בנשואה ולדעת רבי שמעון מדובר בארוסה או בנשואה. הרי לנו שבת כהן קשורה לבעל (שאינו בדווקא כהן[9]) עדין חלים עליה דיני הכהונה והדבר עומד בניגוד לכאורה לכלל אותו הצבנו.

---

[4] קידושין ה ע"א.

[5] יבמות פו ע"ב.

[6] ויקרא כ"ב, י"ב – י"ג.

[7] ויקרא כ"א, ט'.

[8] סנהדרין נ ע"א.

[9] כלשון התורת כהנים (פרשת אמור א', י"ז) "אין לי אלא בת כהן לכהן, מנין בת כהן ללוי בת כהן לישראל אפילו לנתין ולממזר מנין? תלמוד לומר 'ובת איש כהן' אף על פי שאינה כהנת".

ב.

עד כה ראינו כיוון השפעה מן זכרי הכהונה (כאב וכבעל) על בת הכהן ועל הנשואה לכהן, וכן ראינו פעמים שהשפעה לא חלה (כמו בדין שריפה אצל בת כהן). אמנם מצאנו אצל חלק מרבותינו גם כן השפעה של בת כהן על בעלה הזר שיחולו בו דיני כהונה.

כך למדונו רבותינו במסכת חולין[10]:

> עולא הווה יהיב מתנתא לכהנתא (ופירש רש"י: בת כהן אפילו אשת ישראל דכיון דקדושה לית להו דאינן אסורים לזרים הרי מותרת בהן ולא דמי לתרומה. ואי משום 'ונתן לכהן' קסבר אפילו כהנת משמע).
>
> איתיביה רבא לעולא מנחת כהנת נאכלת (ופירש רש"י: השיירים כמנחת ישראל) מנחת כהן אינה נאכלת, ואי אמרת כהן ואפילו כהנת והכתיב 'וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל'. אמר ליה רבי: מטונך אהרן ובניו כתובים בפרשה. דבי רבי ישמעאל תנא כהן ולא כהנת וילמוד סתום מן המפורש. דבי רבי אליעזר בן יעקב תנא כהן ואפילו כהנת הווי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. רב כהנא (ופירש רש"י: ישראל היה ואשתו כהנת) אכל בשביל אשתו, רב פפא אכל בשביל אשתו, רב יימר אכל בשביל אשתו, רב אידי בר אבין אכל בשביל אשתו ... והלכתא כוותיה דעולא.

הרי לנו שכהנת הנשואה לישראל זוכה לפי רבי אליעזר בן יעקב למתנות כהונה. האמוראים פסקו כמותו והבינו שאף הבעל הזר יאכל במתנות כהונה בשביל אשתו. כל זאת בתוך הסתייגות שמדובר במתנות הכהונה שאין בהם קדושה. הרי לנו שלאשתו של הזר לא רק שלא נעקרה זיקתה מאהרן הכהן, אלא שמשפיעה היא על בעלה שאף הוא יזכה במתנות כהונה וכן פסק הרמב"ם[11]:

> הכהנת אוכלת המתנות אף על פי שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהם קדושה, ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו.

כן מצאנו אף מחלוקת ראשונים האם ישראל בעל הכהנת יכול לפדות בכורות (שהרי אין לחמשת הסלעים דין קדושה).

ראינו בגמרא זו כי רב כהנא לא היה כהן אלא בעל לכהנת, ובגמרא במסכת קידושין[12] מובא שרב כהנא פדה פדיון בכור.

---

[10] קלא ע"ב.

[11] הל' ביכורים פ"ט ה"כ.

[12] ח ע"א.

התוספות במסכת חולין[13] וכן בתירוץ הראשון של התוספות במסכת קידושין[14] ביארו שלא מדובר באותו רב כהנא, ומשמע שאין בעל כהנת ראוי לפדות בכור. גישה שונה מצאנו בתירוץ השני של התוספות במסכת קידושין ובתוספות בפסחים[15] שביארו שניתן לומר שזהו אותו רב כהנא שהיה זר שנשוי לכהנת, אלא שיכול היה לפדות את הבכור בזכות אשתו הכהנת. לשיטה זו בעז"ה עוד נתייחס בהמשך דברינו והדבר זקוק ביאור והגדרה.

ג.

למדנו במדרש[16]:

> 'ונתנו בני אהרן' מה תלמוד לומר 'הכהן' ממשמע שנאמר 'אהרן' איני יודע שהוא כהן אם כן למה נאמר 'הכהן' בכיהונו, לימד על הכהן גדול שעבד בבגדי כהן הדיוט שעבודתו פסולה. ומניין לכהן הדיוט שעבד בבגדי כהן גדול שתהא עבודתו פסולה תלמוד לומר 'הכהנים' בכיהונן. הא כהן גדול שעבד בבגדי כהן הדיוט וכהן הדיוט שעבד בבגדי כהן גדול עבודתן פסולה.

הרי לנו כי שתי בחינות יש אצל הכהנים:

א.המושג "בני אהרן".

ב.המושג "כהן".

המושג "בני אהרן" מתייחס לעצם העובדה שאדם זה הינו מבני בניו של אהרן הכהן. המושג "כהן" מתייחס לשייכות לעבודה במקדש. נראה כי בשתי הבחינות הללו נתקדשו שבט הכהונה. לאור הבחנה זו שבין שתי הבחינות, נראה שנוכל להגדיר את היחס שבין זכרי הכהנים לנקבות הכהנים.

בעבודת המקדש עובדים רק בני אהרן הזכרים. על כן כל השייכות לאכילת קדשי הקדשים כיוון ששייכת היא רק למיוחדים להקרבה[17] גזרה התורה "כל זכר יאכל אותו".

---

[13] קלב ע"א ד"ה "רב כהנא".

[14] ד"ה "רב כהנא".

[15] מט ע"א ד"ה "אמר רב כהנא".

[16] תורת כהנים ויקרא פרשתא ד' פרק ה', ט'.

[17] כיון שאף הנקבות הנן בנות אהרן לא היה פשוט בכלל שאינן ראויות לעבודת הקרבנות ועל כן נדרש לימוד מיוחד למעט את הנקבות מכל עבודה ועבודה (ראה קידושין לו ע"א).

אמנם יש מתנות הניתנות לכהנים שלא מצד פעולת ההקרבה (באופן שאכילת הכהן הינה חלק מההקרבה), אלא מצד שכר לשבט הכהונה העובד במקדש. מתנות אלו הינן קדשים קלים. על כן, כיון שאין פה אכילה מקודשת אלא רק אוכל קדוש, כל הקנוי לכהן הרי הוא כחלק ממנו ויכול לאכול בקדשים אלו וכלשון המשנה[18] ביחס לתודה ולשלמים "המורם מהם נאכל לכהנים ולנשיהם ולבניהם ולעבדיהם".

שונה היא התרומה:

קדשי גבול היא, ואינה שייכת רק למקריבי הקרבנות. מסתבר אם כן כי בתרומה זיכה ה' את כל בני אהרן וממילא אף הנקבות בכלל. בחינת זרע אהרן לא מתבטלת היא כלל ואף בזמן נישואין לזר אין היא מתבטלת.

כל האיסור של בת כהן שנישאה לזר לאכול בתרומה רובץ עליה לא מטעם היותה זר - שהרי בת אהרן היא והדבר אינו משתנה בחתונתה לזר.

שינוי שכזה יחול רק אם ניתק הייחוס שלה - כגון שנבעלה לאסור לה (ובכך היא נאסרת אף ללא נישואין לזר ואף אם יש לה זרע מכהן[19]), ואף זאת ברמת חומרה פחותה ממי שכלל איננו מזרע אהרן. זאת רואים מכך שהחלל לוקה על אכילת תרומה אך אין לו מיתה בידי שמים כזר[20], וזו היא לשון האור שמח ביחס לחללה שנתחללה על ידי ביאת איסור שאכלה תרומה[21]:

> וכדאמרו פרק הערל[22] חללה לא זרע אהרן היא. ואף על גב דלענין תשלומי חומש לא משלמא דלאו זרה מעיקרא אבל כהנת לא הוויא.

האיסור על כהנת אשת ישראל לאכול בתרומה נובע מצד היותה תחת בעלה הישראלי והתקשרותה לזר. לאור זאת כשיסור הקשר – כגון בגירושין או במיתת הבעל וללא זרע מבעל זה תשוב לאכול כנעוריה בתרומה.

את היסוד שאין הכהנת מוגדרת כזרה אף בהיותה נשואה לישראל רואים אנו מדיוק הרדב"ז ממשנה בתרומות וזו לשון הרדב"ז[23]:

---

[18] זבחים נה ע"א.

[19] הל' תרומות פ"ו הל' י'.

[20] ראה הל' סנהדרין פי"ט ה"ד וברדב"ז הל' תרומות פ"ו ה"ט.

[21] הל' ביכורים ה"ט הל' ה'.

[22] יבמות דף עד ע"ב.

[23] הל' תרומות פ"ו ה"ז.

תנן פרק ז' דתרומות בת כהן שנישאת לישראל ואחר כך אכלה תרומה משלמת את הקרן ואינה משלמת את החומש ותניא בספרי מנין לבת איש כהן שנישאת לישראל ואחר כך אכלה תרומה וכהן שאכל תרומת חברו יכול יהו חייבין בחומש? תלמוד לומר 'וכל זר לא יאכל קדש, ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישתו עליו' יצאו אלו שאינם זרים וכתבו רבנו בפרק העשירי.

ויש ללמוד שאם נישאת לישראל לא נעשית זרה לגמרי ואם אכלה תרומה במזיד אינה במיתה ולא במלקות. וקרא ד'בת איש כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקודשים לא תאכל' איירי במי שנבעלה לפסול לה ונעשית זרה לגמרי.

אכן הרמב"ם בהגדירו את הכהנת האסורה בתרומה כשנשאה לישראל כזרה אמר[24]:

וכהנת אשת הזר הרי היא כזר

ברי לנו שהרמב"ם התייחס רק לדין האיסור ואף שם כתב "הרי היא כַּזר" ומשמע שאין היא זר ממש[25].

לאור דברינו בחילוק שבין קדשים הבאים מצד הכהונה לבין התרומה הבאה מצד זרע הכהונה, ניתן לבאר חילוק בדין שבניהם המובא בגמרא[26]:

תנו רבנן כשהיא חוזרת (=בת כהן שנתאלמנה מישראל ללא ילדים וחוזרת לאכול בבית אביה) חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק.

בת כהן אלמנת וגרושת ישראל ללא זרע אוכלת בתרומה אך לא בקדשים. מדוע?

לדברינו מובן הדבר:

קדושת זרע אהרן מעולם לא סרה מבת הכהן. על כן בהינתק שיעבודה לישראל ולקשר עמו חוזרת היא לאכול בתרומה. אמנם קישורה לכהונה סר מרגע שיצאה מבית אביה

---

[24] הל' תרומות פ"ו הל' ה'.

[25] כל זאת בניגוד לדעת החינוך שאיחד בין הכהנת שנישאה לזר לבין בעלה בכותבו (מצווה רפ"ג) "ואשת הזר נחשבת כזר, והרי היא כמו אחת מצלעותיו". וכן פסק הוא שם שאם אכלה תרומה תחת בעלה חייבת היא מלקות. ועיין בדברי המנחת חינוך (מצווה ר"פ) שיוצא מדבריו שאף ברמב"ם יש חיוב מלקות שלא כרדב"ז, אם כי הסתפק הוא בדבר. אמנם ראיית הרדב"ז נראית מוחלטת ועל כן בענ"ד ביארתי דברי כשיטת הרדב"ז.

[26] יבמות פז ע"א.

הכהן ודבקה בזר, וכיון שאין היא שוב דבקה באביה כבהיותה תחתיו וכחלק מקנינו בהפרדה מבעלה[27] אין היא חוזרת לאכול בקדשים.

הרדב"ז הציע שאולי הפסוק "היא בתרומת הקודשים לא תאכל" מתייחס רק לאכילת קדשים ולא לתרומה ובכך היא גם כן זרה כמו בנבעלה לאסור לה.

מדוייק גם כן הדבר מפסק הרמב"ם שהביא ברשימת הלוקים[28] "כהנת שנישאת לזר שאוכלת חזה ושוק אפילו לאחר מיתת בעלה" וכן "חללה שאכלה תרומה", ואין מביא הרמב"ם בת כהן שנישאת לישראל ואוכלת תרומה. לדברינו מובן הדבר שהרי אין היא זרה כדברי הרדב"ז לעניין תרומה עד שתעשה חללה. לעומת זאת לעניין קדשים כן נחשבת היא כזרה וכן דייק במפורש הרדב"ז בהלכות תרומות[29].

חילוק זה גם כן מבאר מדוע זר האוכל טומאה טמאה לוקה[30], ואילו לגבי כהן טמא שאכל תרומה טמאה כתב הרמב"ם[31]:

> וטמא שאכל תרומה טמאה אף על פי שהוא בלאו אינו לוקה שהרי אינה קדש.

המטמא את התרומה הטהורה לוקה בין זר ובין כהן. אמנם עיקר דין התרומה מתייחס לזרע אהרן. על כן, אף כאשר אין הזר מטמא הוא את התרומה עדיין עובר על האיסור החמור של האדם שאינו מזרע אהרן שאוכל תרומה. לעומת זאת הכהן הטמא שאכל תרומה אף על פי שעובר בלאו אין עובר הוא על עיקר הדין של התרומה ועל כן פטור מהמלקות (ועיין ברדב"ז[32] בבארו את החילוק בין זר שאכל תרומה טמאה לבין כהן טמא שאכל תרומה טמאה, שלזר אין נפקא מינה בין תרומה טמאה לטהורה. לאור דברינו נראה שמובן העניין).

---

[27] בולט הדבר בנישואי קטנה שהשיאה אביה שאף אם נתאלמנה בטרם הגיעה לגיל בגרות אף על פי כן אין אביה יכול להשיאה שוב למכרה לאמה עבריה (קידושין יח ע"ב וברמב"ם הל' אישות פ"ג הי"ב) או להתיר את נדריה (נדרים פט ע"ב וברמב"ם הל' נדרים פ"א הכ"ה).

[28] הל' סנהדרין פ"ט ה"ד.

[29] פ"ו ה"ט.

[30] הל' תרומות פ"ו הל' ו'.

[31] הל' תרומות פ"ז ה"א.

[32] הל' תרומות פ"ו הל' ו'.

ד.

בביאורנו כי קדושת "זרע אהרן" קיימת אף אצל בת כהן הנשואה והמאורסה לישראל, מובן הדין מדוע בת כהן הנשואה לישראל שזינתה קיים בה דין "את אביה היא מחללת באש תישרף". יחסה של הבת לאביה עדיין קיים אף לאחר שנתקשרה לבעלה הישראל. כל מהות הדין של בת הכהן בשריפה הוא מצד היותה קשורה לזרע אהר,ן ולא מצד הקישור לעבודת הקרבנות.

הבנה זו נראית בעליל בדברי המאירי[33]:

> כבר ביארנו שבת כהן בעלת מום או בת כהן בעל מום לא הופקעה מן השריפה ומכל מקום יראה שחללה יצאה לה מכלל בת כהן אף על פי שהיא בת כהן שמכיוון שהיא בת גרושה וחלוצה ונולדה בפסול כהונה אין לה דין כהונה כלל.

נראה שפן זה של קדושת "זרע אהרן", הוא זה המזכה את בת הכהן הנשואה לישראל במתנות כהונה המותרות לזרים. מצד אחת הרי היא כהנת ומתקיימת בה נתינה לכהן כדברי רש"י בסוגיה בחולין, ומאידך אין המתנה האסורה לזרים על כן שעיבודה לבעלה הזר לא מרחיק אותה ממתנה זו.

מתנה הראויה גם כן לזרים בוודאי שאינה נאכלת כהקרבת קרבן (שהרי לא רק כהן אוכל אותה וכן מעצם היות המתנות חלות בבהמת חולין[34]), אם כן בוודאי שאינה מגיעה לכהנים מצד היותם "כהנים" ואף לא מצד הקנויים להם וכחלק מהם (שהרי מותרת המתנה לזרים) .

כל זאת בניגוד לשיטת רבי ישמעאל שהשווה את המתנות לדיני כהונה שלא חלים באישה, שבהם בוודאי מודה רבי אליעזר בן יעקב, כפי שברור שלגבי מנחת אישה לא חל הדין של "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל". נראה לפי דברינו שמחלוקתם היא בדיוק בבירור אותו ביררנו במתנות - האם באים הם כשכר לפועלים במקדש, או כמתנה לזרע אהרן בחיר ה'.

בפשטות נראה ש"זרע אהרן" זהו הגורם לפטור מפדיון הבן בבת כהן הנשואה לישראל, כל זאת כפי שבת לוי פוטרת את בנה[35] על אף שבוודאי אין לה קישור לעבודות המקדש והקרבנות.

---

[33] סנהדרין נא ע"א.

[34] ראה משנה חולין קל ע"א.

[35] חולין קלב ע"א.

על אף שנראה שפשוט הדבר עדיין יש להרחיב מעט בדבר.
מהלכה זו משמע שדין הפדיון תלוי באם ועל כן פוטרת היא את בנה.
לכאורה בצורה שונה מובא בגמרא במסכת קידושין[36]:

והיכא דלא פרקיה אבוה מיחייב איהו למפרקיה דכתיב 'תִּפְדֶּה' – תִּפָּדֶה.

לאור גמרא זו ניתן היה לומר שהדין חל אף על הבן ואצלו אין המשך לזרע אהרן בפשטות, ואם כן יש לשאול מדוע לא מחוייב הבן לפדות את עצמו. אלא שהמצווה העיקרית היא הפדייה על ידי האב וכל שאין מצווים לפדותו אין הוא חייב לפדות את עצמו כדברי הגמרא שם. אם כן משמע שהמצווה היא לא מצד היות הבן אינו משבט לוי, אלא מצד חובת ההורים . על כן, רק בבן שהוריו על אף שהתחייבו בפדיון בנם לא פדו אותו, בו נשארה זיקה של חיוב לשבט לוי ועליו לשלם חוב זה.

ה.

באופן זה ניתן גם כן לבאר את השפעת בת הכהן על בעלה הישראלי.
לכאורה היינו אומרים שהאישה נשארה בה הקדושה של "זרע אהרן", ועל כן הבעל הזן והמפרנס את אשתו זוכה הוא בשביל אשתו כדין שליח. הנתינה לזרע אהרן חלה על האישה ובאכילה זכאי הבעל שכן מזונותיה באים לה מבעלה. כיון שאין קדושה במתנות אלו אזי ברגע שישנה אכילה משותפת יכול הבעל גם כן לזכות במתנות אלו.
אמנם אין נראה שזהו הפירוש למהות זכות הבעל מלשון הרמב"ם שציטטנו לעיל:

ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בשביל אשתו.

מלשון הרמב"ם משמע שאין זכיית הבעל באה רק מדין שליחות לאישה אלא שהשפעת "זרע אהרן" חלה אף על הבעל[37] . כן כתב הר"ן במפורש בסוגיא בחולין שהבעל זוכה אף ללא הרשאת האישה, ואם כן אי אפשר לומר שזוכה הוא מדין שליחות וטען שם הר"ן שזהו גם כן פסק הרמב"ם. כן פסק הרב שלמה לוריא וביאר באופן זהה לר"ן את הרמב"ם וכתב[38]:

---

[36] כט ע"א.

[37] ועל כן פטור הוא להפריש מתנות אלו- המאירי בחולין בשם הגאונים ועוד ראשונים וכן נפסק בטור יו"ד סי' ס"א.

[38] ים של שלמה חולין פ"ט סי' ו'. אמנם הב"ח על הטור (שם ד"ה "ונותנין אותה גם לכהנת") חלק על הרש"ל ושמא לשיטתו ניתן לבאר שזכיית הבעל נובעת מדין שליחות של אשתו וכן משמע מלשון חתנו הט"ז בס"ק י' שכתב

לא זו בלבד שנותנים לכהנת אלא אפילו בעלה ישראל פטור (=מליתן מתנות) ויכול לאכול אותם ולעשות עמהן מה שירצה אפילו בלי רשות אשתו וכמו שאמרנו שאחר יכול ליתן לבעל כהונת אפילו הוא ישראל ואין אשתו עמו כדברי הרמב"ם.

הרי שרואים אנו שקדושת "זרע אהרן" חלה אצל בעל הכהנת לעניין המתנות שאינן מקודשות. השפעה מצד האישה לבעל בוודאי שאינה באה מצד עבודת הכהונה במקדש שלא מתקיימת אף בכהנת עצמה. ברור אם כן שצד "זרע אהרן" שבו דבק הבעל הוא המעמידו גם כן בדרגה של זרע אהרן מצד "אשתו כגופו" כפי שהביא מימרא זו הר"ן שם בחידושיו.

לא בכדי אמרה הגמרא[39] על הנושא בת כהן כי דבק הוא בזרעו של אהרן ואם ראוי הוא יזכה לברכות מברכות אהרן.

הנושא בת כהן איננו נהפך לכהן אך כן דבק הוא בזרע אהרן הקיים באשתו שהיא כגופו.

כיוון שראינו שפטור מפדיון בכור נובע מקדושת "זרע אהרן" וקדושה זו מצויה גם כן בבעל, אם כן ברורה ופשוטה השיטה אותה ראינו כי בעל הכהנת יכול גם הוא לפדות בכורות של אחרים.

אצל השיטה החולקת (שכמותה פסק הרא"ש[40]), צריכים אנו לבאר שיש חילוק בין הפטור מלפדות את הבכור לבין הפדיון המתבצע על ידי כהן.

הנה בעוד כי הפטור לפדות נובע מקדושת זרע אהרן (כפי שגם זרע לוי פטור ובוודאי שאין בו את קדושת הכהונה), הרי שפעולת הכהן הפודה פעולת עבודה היא המסירה את הקדושה מהבכור ופעלה זו היא פעולת כהונה היא[41].

לאור דברינו יש לומר כי לא רק בעל הכהנת אינו רשאי לפדות בכורות, אלא אף הכהנת עצמה איננה יכולה לעשות זאת שכן אין בה את קדושת הכהונה וכן כתב הרמב"ם[42]:

וכן פדיון הבן לזכרי כהונה שכן נאמר בו 'ונתת הכסף לאהרן ובניו'.

שהבעל מקבל בשבילה. אף על פי כן בענ"ד לשון מרן (סעיף ח') "והנותנם לבעלה ישראל קיים מצוות נתינה" מראה שדעתו היא שהבעל זוכה בהם מצד עצמ,ו ועל כן חידש הרש"ל שבבעל אין רק זכות אכילה אלא גם כן דין נתינה לזרע אהרן. ועיין בערוך השולחן שם סעיף ל"ד שנסתפק בדבר והכריע בסוף כרש"ל.

[39] פסחים מט ע"א.

[40] הל' פדיון בכור (שבסוף מסכת בכורות) סי' ב'.

[41] ועיין בדברינו על מצוות פדיון בכורות.

[42] הל' ביכורים פ"א הל' י'.

דין זה הינו לעיכובא כדברי בעל ערוך השולחן וזו לשונו[43]:

> ויראה לי דדין זה אינו אלא במתנות הזרוע ולחיים וקיבה אבל בשאר מתנות כהונה ולויה בתרומות ומעשרות ופדיון הבן וחרמי כהנים אין יוצאים ידי נתינה כשנתנו לכהנות ולויות אף על פי שמעשר ופדיון הבן וחרמים מותרים לזרים.

ו.

נמצאנו למדים כי שתי קדושות ישנם אצל הכהנים: קדושת בני אהרן וקדושת הכהנים. בנות אהרן אין להן את קדושת הכהונה דהיינו קדושת העבודה במקדש, ומסתבר שמשום כך אין הן מוזהרות על טומאת המת הנוגדת את העבודה במקדש וכלשון התורת כהנים[44]:

> בני אהרן אין מיטמים למתים, מיטמות הן בנות אהרן למתים.

אף על פי כן יש להן לנקבות הכהונה את קדושת זרע אהרן.

קדושת הכהנים אינה תלויה רק בעבודת המקדש, אלא שעבודת המקדש באה היא על גבי קדושת בני אהרן.

קדושת הכהונה מצויה היא בבית המקדש ובעבודה, ולעומתה קדושת בני אהרן היא המוציאה ומפיצה את הקדושה לעבר כלל ישראל. כל זאת כפי שראינו[45] שקיימת מעין עבודת גבולין באכילת תרומה[46] הבאה מצד זרע אהרן.

נראה שקדושת זרע אהרן המוציאה את קדושת המקדש לעבר כלל ישראל והגבולין, מצויה היא בדברי מרן הראי"ה קוק זצ"ל וזו לשונו[47]:

---

[43] יו"ד ס"א, ל"ג וכן היא דעת המנחת חינוך (מצווה שצ"ב). אמנם החתם סופר (שו"ת יו"ד סי' ש"א) על אף שגם הוא צידד להחמיר כדעת הרא"ש שלא לפדות ע"י בעל הכהנת ולא על ידי כהנת, כתב שכאשר אין אפשרות ליתן לכהן ייתן לבעל כהנת ללא ברכה על תנאי שאם ימצא כהן יתן שוב לכהן עיי"ש בדבריו.

[44] אמור א', א'.

[45] פסחים עב ע"ב.

[46] באופן זה ביאר מו"ר הרב יהושע ויצמן שליט"א את תלות זמן קריאת שמע בזמן אכילת הכהנים את התרומה (ברכות ב ע"א). קריאת שמע כאכילת תרומה הרי היא עבודת ה' והפצת שמו ללא הגבלת מקום, ועיין בספרו מצווה ברה מצוות עשה י' בפרק "לחידושה של מצוות ק"ש".

[47] עולת ראי"ה ח"א עמ' רפ"ב.

ברכת כהנים אחר העבודה ואחר הודאה[48] 'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם', זה מקרא מסורס: כן היה ראוי לומר וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים וישא אהרן את ידיו ויברכם, שבירידתו נשא את כפיו ובירך את העם[49].

כבוד התורה אמנם הוא מחובר עם הערך האישי של הכהן. בהיותו מחזיק בתורת ה'[50] אבל עיקר קדושתו היא לא כפי מציאותה בכהן הזה הפרטי, אלא לפי ענין הכהונה בכללה בתכנה המכוון כפי מה שכהן ראוי להיות, שהוא כי מלאך ה' צבאות הוא מפני הערך הכללי שקידש הקב"ה לכל השבט לטובת השפעת הציבור.

'וקידשתו' – 'קדש יהיה לך', 'כי אני ה' מקדשו', לפיכך צריך הוא להשפיע בנשיאת כפיים, שהוא כעין זרוע נטויה שהיא מורה להבא, וכמו ידו נטויה עלינו[51], בשפע ברכה, שהיא מיוחדת בזה מכל העבודות שבמקדש, שאין בה שום קבלת פרס של הנאה לכהן. וזהו מקור מנהגם של ישראל לומר יישר כוח לכהנים ברדתם מנשיאת כפיים, שהמצב של אחרי העבודה יהיה גם כן נמשך ויונק מכוח העבודה שעל ידי זה תתגלה ההתרוממות הנפש ותשפיע על הזמן העתיד גם כן מתוך הכוח המעולה של כבוד כהונה, שהוא ממה שהוא ראוי להיות, ולהגיע לרום המעלה והתעודה, הנמשך מתוך סגולת הקדשה האלוקית, וכן נקבעה בסדר פשטא דקרא כאילו הברכה קודמת לעבודה, שהיא נמשכת ממקורה, אבל כפי מדרש האמיתי היא באה אחריה וממשיכה את שפע כוחה במהלך החיים הבאים.

לא בכדי זכה אהרן שהתגלות קדושת ה' בעולם תתגלה דווקא בקדושת "זרע אהרן". אהרן הכהן ידע כיצד לקשר את עבודתו במשכן יחד עם כל הציבור ולקרבן לתורה[52].

בזכות מידה זו של אהרן שנתקרב לציבור וקרבן והוסיף שלום בניהם, כשנפטר אהרן הבינו והפנימו את החסר כל בית ישראל – גברים ונשים צדיקים ובעלי עבירה גדולים וקטנים[53].

בגין הפצתו את דבר ה' בציבור כולו זכה שזרעו יהיה המביא והמפיץ את קדושת המקדש של הכהן הפרטי העובד במקדש, דרך כל זרעו לעם ישראל כולו.

---

[48] מגילה יח ע"ב.

[49] תורת כהנים שמיני פ"א.

[50] חולין קל ע"ב.

[51] חגיגה ה ע"ב.

[52] ראה אבות פ"א מי"ב.

[53] ראה אבות דרבי נתן פי"ב הל' ג - ד'.